

Projektredegørelse for kunstprojektet 12 Relieffer til Statsfængslet Søbysøgård

Indledning.

Et kunstnerisk projekt til et lukket fængsel er på flere måder afgørende forskelligt fra kunstprojekter andre steder i det offentlige rum eller i offentlige bygninger. I det offentlige rum er relationen imellem kunstværk og beskuer et frivilligt forhold, hvor beskueren kan fravælge kunstværket ved at forlade det sted hvor værket er placeret. I det lukkede fængsel er dette selvfølgelig ikke en mulighed for de indsatte, og kunstværk og beskuer er så at sige låst til hinanden i den tid den indsatte afsoner sin straf.

Det lukkede fængsel som ramme for et kunstprojekt betyder tillige at kunstprojektet må underkaste sig en række betingelser af sikkerhedsmæssig art, der ikke er gældende i det øvrige samfund.

Derfor er hverken beskuer eller kunst "fri" i den forstand som man taler om fri kunst i et demokratisk samfund, når der er tale om et kunstnerisk projekt til et lukket fængsel.

Ved sin reference som kunstværk til et frit og frivilligt forhold mellem kunst og beskuer, kan kunstprojektet ligefrem siges at pege på netop det ufrie og ufrivillige blot ved sin tilstedeværelse i fængslet. På den måde sker der en institutionalisering af kunsten i det øjeblik den installeres i fængslet. Den bliver en del af den struktur, der holder den indsatte indespærret.

Hvad kan et kunstnerisk projekt tilføre miljøet i et lukket fængsel?

Mit umiddelbare svar vil være at kunsten kan tilføre en positiv energi. Men hvad er egentlig positiv energi i denne sammenhæng? Jeg har aldrig selv siddet i fængsel, så jeg er derfor afhængig af at kombinere

det jeg har fået fortalt om at være spærret inde, med min egen forestilling om hvad det vil sige.

I det følgende vil jeg redegøre for mit projekt til Statsfængslet Søbysøgård i sammenhæng med mine overvejelser om kunst i et lukket fængsel.

Statsfængslet Søbysøgård.

Når man hører udtrykket "lukket fængsel", er det let at se et dystert sted for sig, hvor der er tunge døre og små, højtstående vinduer med tremmer alle vegne, vagter i uniform og streng og ensformig disciplin. Som det ofte skildres i amerikanske film.

Sådan ser der ikke ud i Statsfængslet Søbysøgård. Fængslet ligger i et smukt fynsk landskab og er arkitektonisk integreret med landskabets kurver. Det fremtræder som et enkelt og geometrisk harmonisk byggeri med murværk, hvis bløde, grå-brunlige nuancer virker afstemte til omgivelserne. Det skråtstillede tag på bygningerne, der giver en markant forskel på facadernes højde, tilfører byggeriet en vis alvor, men det kunne godt være en højskole eller et forskningscenter. Det høje tredobbelte hegn og master med overvågningskameraer modsiger dog dette indtryk.

Indendørs er der lyst, cellerne har vinduer, der sidder i almindelig højde og har almindelig størrelse, om end ikke almindelig glastykkelse. Der er fællesrum, fælles køkken. Forskellige værksteder. Personalet tilstræber at behandle de indsatte som mennesker og mindre som "fanger".

Jeg hørte for nylig et radioprogram om Halden Fængsel i Norge (også tegnet af Erik Møller Arkitekter), som blev præsenteret som det mest avancerede fængsel i Europa med hensyn til at udforme fængslet så de indsatte bedst muligt kan resocialiseres efter endt straf. Der er øvelokale med musikinstrumenter, radiostudie, meditationshave og andre ting, der fik en amerikansk tidligere fængselschef, der var på besøg til at ryste på hovedet. Men som en fængselsbetjent sagde: "Det er vi som bestemmer".

En indsat blev interviewet om at afsone i Halden Fængsel og han talte meget positivt om fængslets ide og indretning, men som han sagde: ” - man er låst inde, og hvad det vil sige kan kun den der har prøvet det, forestille sig”.

I mit projekt til Statsfængslet Søbysøgård tager jeg udgangspunkt i det mest konkrete og samtidig, som den norske indsatte påpeger, det mest vanskelige at forestille sig - at de mennesker, der kommer til at se kunstprojektet, er låst inde indtil nogle andre mennesker bestemmer, at de må komme ud. Og det er til dette basale forhold, at jeg forsøger at bidrage med kunstværker, der kan tilføre positiv energi.

12 aluminiumsrelieffer til Statsfængslet Søbysøgård.

Oplægget til kunstopgaven var fra fængslets side at projektet retter sig imod de fælles gårdarealer, der findes i forlængelse af de tre cellefløje mod nord, øst og syd, samt de fælles fritidsrum/hobbyrum og de fælles køkkener, der findes i den modsatte ende af cellefløjene. Projektet er underkastet en række sikkerhedsmæssige forhold vedr. materialevalg, udformning, samling og placering.

Mit forslag består af 12 relieffer med figurative motiver, der udføres i vandskåret, bemalet og sammenlimet aluminiumsplade og monteres på væggen med en afstand på 40mm imellem væg og det enkelte reliefs bagside. Hvert relief kan bestå af op til 7 lag plade.

Pladerne limes sammen med en 2-komponent epoxy lim, der anvendes i industrien til de mest styrke-krævende limninger, der findes.

Reliefferne ophænges med hver ca. 8 gennemstiksanke 8 x 75 mm, der hver har en trækstyrke på 815 kg. Alle detaljer vedr. fremstilling og ophængning vender jeg vender tilbage til nedenfor.

Reliefferne placeres med to relieffer på hver af de tre gavle, der vender ud mod gårdarealerne, et relief i hvert køkken og et i hvert fritids/hobbyrum.

Med deres farver og mange forskydninger i overfladen vil reliefferne spille meget sammen med lyset og rummenes arkitektur.

Motiver og betydning.

Alle mennesker har erfaring med at være i rum, gå ind eller ud af rum. Et fængsel er et antal rum. Som indsat kontrollerer du ikke selv hvor og hvornår du vil være i hvilket rum. Kun til en vis grad bestemmer du hvad du vil bruge din tid til. Derfor spiller tid en vigtig rolle for hvordan det opleves at være i fængsel. Du kontrollerer heller ikke hvem der må besøge dig i dit rum. Derfor mærker du dig selv som individ på en anden måde end når du er fri, selvom det lyder til at indsatte i høj grad vænner sig til livet i fængslet.

Mit udgangspunkt er, at når man sidder i fængsel mærker man sig selv, rummet og tiden.

Projektets relieffer skildrer to sider af hvad vi forstår ved rum:

Det ene er det rum vi oplever med vores sanser som biologiske og historiske væsner på Jorden. Det rum vi ser med vores egne øjne, og som vi ser ud fra vores eget individuelle perspektiv. Det kalder jeg her ”det menneskelige rum”

Det andet rum er ”det kosmiske rum”. Det ser vi selvfølgelig også med vores øjne i en forstand, men det virkelige kosmos, universet, ser vi, i vores tid, mere gennem videnskabens teknologiske blik og som fortolkninger af data, der ikke i sig selv er synlige for det menneskelige øje.

Det menneskelige rum.

Jeg skildrer det menneskelige rum i 6 relieffer, der placeres i fællesrum/køkkener i celleafdelingerne. Alle relieffer er billeder af landskaber, der hver rummer en lille, udramatisk begivenhed. Nogle mennesker passerer en bro, en mand sidder og fisker, en fjord med en båd og et bådehus. I billedernes historier er det lige så meget rummet omkring billedets figurer som er det vigtige, og billederne fremtræder klare og åbne. Men de har alle det menneskelige perspektiv og deres motiver forholder sig til den menneskelige krop. Det er let at leve sig ind i rummet i de forskellige kompositioner og lade blikket vandre ind i billedrummet. Med de forskellige billeder af det menneskelige rum, er

det intentionen at blikket kan få lov til at fortabe sig i landskabet, og rummet opleves som en følelse af enkelhed og lethed. At man ser ind og ud på samme tid, ind i billedet af rummet, ud i det rum, man selv kan forestille sig.

Det kosmiske rum.

Det kosmiske rum er både en ide og noget vi ser når vi kigger på himlen. Det er en ide fordi det er noget, der overskrider vores begrebers grænser og vores forestillings rækkevidde. Når vi ser på himlen, ser vi noget af det kosmiske rum, og anvender vi videnskabelige metoder, ser vi mere. Men vi kommer aldrig til at se det hele og derfor er det kosmiske rum som ide et fællesskab vi alle som menneskehed er en del af. Mennesker har altid set på månen og stjernerne og dannet sig forestillinger om verdens sammenhæng ud fra hvad de så. Vi har i vores tid adgang til billeder af fjerne verdener, som senere generationer vil komme til at kende mere til.

Det kosmiske rum overskrider, med sine uendelige afstande og sin uendelige tid, vores eget individuelle liv, vores personlige skæbne, vores fortid og fremtid. Det er et eksistentielt fællesskab, der også overskrider det at sidde i fængsel i Søby.

Jeg skildrer det kosmiske rum i relieffets form ved hjælp af videnskabelige billeder af kosmiske fænomener i forskellige afstande fra jorden. Forlæg til reliefferne er billeder fra forskellige kilder, især NASA.

Reliefferne er alle opsat på væggene i de lukkede gårdrum for enden af celleafdelingerne.

Reliefferne fremstiller både rum og fænomen, men de fremstiller også afstand og tid. I modsætning til reliefferne om det menneskelige rum, der er individuelle perspektiver på et sted på jorden, er de kosmiske relieffer et fælles perspektiv på et fælles rum.

Sammenfatning.

Projektet handler altså om rum, som individuelt oplevet rum, og om rum som kosmisk fællesskab. Det er mit håb at kunstprojektet, ved at gribe fat i det jeg tror, må være det mest basale ved livet i et fængsel, at man er spærret inde, kan bibringe en energi som er positiv ved at projektet handler om rummet som noget, der både kan være ramme om vores individuelle blik og dermed håb, og samtidig udgør et kosmisk fællesskab, der ophæver forskellene i vores personlige liv og forbinder os med hinanden uanset hvilken skæbne vi har fået.

Henrik Jørgensen, januar 2015